

ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA DARS TASHKIL ETISH

Raximova F.N.

Qo'qon Universiteti o'qituvchisi, PhD

Tayanch so'zlar: talaba, ta'lim, jarayon, metodika, texnologiya, o'qituvchi, talab, ehtiyoj, motivatsiya.

Ключевые слова: студент, образование, процесс, методика, технология, преподаватель, спрос, потребность, мотивация.

Key words: student, education, process, methodology, technology, teacher, demand, need, motivation.

Ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish samarali natijalarga erishishni kafolatlaydi. Demak, rivojlangan mamlakatlarda muvaffaqiyatli qo'llanilayotgan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni chuqur o'rganish, ularni kundalik o'quv faoliyati va dars amaliyotiga tatbiq etish pedagogik jamoatchilikning yagona muhim vazifasidir [1, 2].

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning an'anaviy o'qitish usullaridan asosiy farqi ham shundan iboratki, dars bir butun – bir-biri bilan funksional munosabatda bo'lgan bir necha qismlardan tashkil topgan majmua sifatida qaraladi.

Tartib va tezlikka ega bo'lgan «darslar» funksional munosabatda bo'lgan bir darajali kompleksning tiklovchi, murakkab, markazlashtirilgan qismlarini o'z ichiga oladi:

- majmuaning markazida joylashgan va boshqa barcha qismlarning bog'lanishlaridan o'tadigan o'quvchilarning xohishi;
- dars mazmunini tashkil etuvchi va o'quvchilarning xohishiga ko'ra barcha qismlarni o'z ichiga olgan dastur va darslik;
- darsning umumiy uslubiy asosini tashkil etuvchi ta'lim-didaktik tamoyillar;
- darsni tushunishni osonlashtiradigan va darsni tez va sifatli bajarishga yordam beradigan didaktik materiallar;

- darsga zamonaviy tus beradigan, uning mazmuni va mohiyatini to‘liqroq ochib berishga xizmat qiluvchi texnik o‘quv qurollari;
- bular tayyorlanayotgan o‘qituvchining kasbiy faoliyat tayyorgarligi deb ataladigan qismlardir [6].

O‘qituvchining kasbiy faoliyatidagi muhim bosqich didaktik jarayonni (yoki ta’lim va kognitiv tuzilmani) loyihalashdir. Aynan mana shu didaktik Jarayon zamonaviy pedagogik texnologiyalarning asosini tashkil etadi yoki ma’lum vaqt ichida o‘quv (tarbiya)ning qo‘yilgan maqsadiga erishish uchun ta’lim elementi mazmunini o‘quvchilarga o‘tkazish yo‘llarini belgilaydi. Shu bilan birga, didaktik jarayonning nazariy asoslarini yaxshi bilmasdan turib, samarali zamonaviy pedagogik texnologiyani yaratish mumkin emas [5].

Pedagogik jarayonda o‘quvchilarning darsga qiziqishini oshirish yo‘llari xilma-xildir. Ma’lum darajada samarali usul shundan iboratki, mashg‘ulotlar boshida talabalarga muammoli vaziyatlarni taklif qilish yoki mavzu mavzusini ifodalay oladigan maxsus muammoli topshiriqlarni berish kerak. Muammoli vaziyatlar talabaning o‘zida murakkablikni (muammoni) aniq yoki noaniq o‘zlashtirishini ifodalaydi va uni engib o‘tishni, yangi bilim, yangi usullar va harakatlarni izlashni talab qiladi. Agar o‘quvchida qiyinchiliklarni yengish yo‘llarini topish uchun boshlang‘ich bilimlari yetishmasa, u muammoli vaziyatlarni idrok eta olmaydi va tabiiyki, uning tafakkurida kurash va qarama-qarshilik jarayoni sodir bo‘lmaydi. Yuqoridagilardan kelib chiqib, mavjud vaziyatlarning uch turini keltirish mumkin.

1. Vaziyat ma’lum. Uni hal qilish uchun shunga o‘xshash aniq misollar mavjud bo‘ladi. Bu holda hal qilish usuli standart bo‘lishi mumkin.

2. Vaziyat shunga o‘xshash. Bunday holda, shunga o‘xshash vaziyatlar bilan o‘xshashlikni chizish kerak. Ular bir-biriga mutlaqo o‘xshamasligi mumkin, ammo yaxlit asosga ega bo‘lganligi sababli, uning tashqi ko‘rinishini o‘zgartirish, ko‘rib chiqilayotgan vaziyatga yondashish, optimallashtirish va oqilona echim izlash sodir bo‘ladi.

3. Noaniq vaziyat. Bu holat amalda uchramaydi. Uni boshqa misol bilan solishtirib bo‘lmaydi. Shuning uchun, yangi yechim usulini izlash kerak bo‘ladi [2].

Muammoli vaziyatlar oldindan tuziladi va ta’lim maqsadini ko‘zlagan holda o‘quv jarayonining ma’lum bir qismiga kiritiladi. O‘quv jarayonining motivatsion bosqichi darsning boshlang‘ich qismiga muammoli vazifalarni kiritish va o‘quvchilar e’tiborini dars mavzusiga to‘liqroq jalb qilishni o‘z ichiga oladi. Talaba o‘z navbatida o‘z ijodiy faolligini ham namoyon qilishi kerak, ya’ni tanish vaziyatlardan yangi muammolarni ko‘ra bilish, ob’ektning yangi vazifalarini, ob’ekt tuzilishini aniqlash, muqobil yechimlarni topish qobiliyati.

O'quv jarayonining motivatsion bosqichi talabalarning bilim faoliyatiga kirishini tezlashtirishga imkon beradi. Talabalar ushbu faoliyatni zarur faoliyat darajasida ushlab turish uchun uni tashkil etish usullari va usullarini individual ravishda tanlay olishlari kerak [1].

Dars mavzusini tushuntirishda tarixiy materialdan foydalanish ham o'quvchilarda kuchli motivlarning paydo bo'lishiga, bilim olishga qiziqishning oshishiga sabab bo'ladi. Shu bilan birga, o'quv materialini taqdim etishga tarixiy yondashuv qo'shimcha xarakterga ega bo'lishi va mavzu bo'yicha olingan bilimlar tizimi doirasida izchillikni saqlashi kerak.

Muayyan mavzuda qisqa metrajli film suratga olish ham kuchli motivatsion omil hisoblanadi. Shu bilan birga, dars o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida bo'ladigan evristik suhbatning mazmuniga asos bo'lishi kerak, shundagina o'quvchilarda mavzuni o'rganish zarurati paydo bo'ladi va ko'zlangan maqsadga erishiladi; O'qituvchi tushunishi kerak bo'lgan vaziyat shundan iboratki, darsda o'quvchilarning motivlarini rivojlantirish asosiy maqsad emas, balki o'quvchining bilim faolligini tezlashtirish vositalaridan biri hisoblanadi [1].

Didaktik jarayonni tashkil qilishda o'qituvchi ta'lim mazmuniga mos ravishda o'quv va kognitiv faoliyatning tashkiliy shakllarini tanlay olishi kerak. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni loyihalash shartlaridan biri «tashkiliy shakllar» ni to'g'ri tashkil etishdir.

Ma'lumki, ta'lim tizimidagi bilish faoliyati sinf va sinfdan tashqari ishlarni o'z ichiga oladi.

Ta'lim faoliyati shakllarini tanlashda o'qituvchi quyidagi savollarga javob topishi kerak: ta'lim jarayonining ishtirokchisi kim va uni qanday boshqarish kerak.

O'quv jarayoni mashg'ulot mazmuniga mos ravishda muayyan texnik vositalardan uzluksiz foydalanishni taqozo etadi. Bu yo'nalish zamonaviy pedagogik texnologiya mavjudligining shartlaridan biridir [7].

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni loyihalashtiruvchi ham, ularni amaliyotga joriy etuvchi ham malakali mutaxassis tayyorlashdek muhim ijtimoiy (davlat) buyurtmani bajaruvchi o'qituvchidir.

O'qituvchi qo'yilgan ta'lim maqsadiga mos keladigan o'quv jarayoni mazmunini tanlashda abstraktsiya bosqichlarini va fanning o'zlashtirish darajalariga mosligini hisobga olishi kerak.

O'qituvchi pedagogik tizimning tarkibiy elementi sifatida didaktik jarayonni strukturalash talablarini yaxshi bilishi va har bir dars mavzusiga qarab uning optimal variantini loyihalashi kerak. Bu talablar tezlashadi. Intensifikatsiya prinsipi didaktik muammolarni ma'lum vaqt ichida etarlicha tez va yuqori

darajada hal qilishga qodir didaktik jarayondan foydalanishni talab qiladi. Ta'lim va tarbiyada intensivlik tamoyilini belgilovchi hal qiluvchi omil o'quvchilarning muayyan faoliyatni o'zlashtirish natijalaridir. Ikkinchidan, printsip o'quv jarayonini shunday tashkil etishga asoslanadi, bunda imkon qadar ko'proq o'quvchilarga tajriba (bilim, ko'nikma va ijodiy faollik) to'plash va aqliy intellektni rivojlantirish imkonini beradigan mexanizm paydo bo'ladi.

O'qituvchi didaktik jarayonni amalga oshirishda o'qitishning samarali shakllaridan foydalana bilishi kerak. Bu esa pedagogik tizimda elementlarning ma'lum qonuniyat asosida bog'langanligini ko'rsatadi. Bu bog'lanishlardan foydalanish va optimal tashkiliy shakllarni topish ta'limda rasmiyatchilikni yo'qotishga yo'l ochadi.

Pedagogik tizim ishtirokchisining ta'lim mazmunini va tarbiyaviy ta'sir darajasini qay darajada o'zlashtirishini nazorat qilish uchun o'qituvchi optimal usullardan foydalanishi kerak. Olingan ma'lumotlar pedagogik tizimni maqsadli boshqarish imkonini beradi yoki pedagogik tizimdagi qaysi elementning mazmunini tuzatishga muhtojligini aniqlaydi.

Shunday qilib, dars jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishni o'rgatishning maqsadi va istiqboli yorqin bo'lib, bu nafaqat o'quvni tashkil etish jarayonining ustuvorligini ta'minlabgina qolmay, balki butun jamiyatni ijtimoiy buyurtma sifatida pedagogiklashtirishni ham belgilaydi. Demak, navqiron avlodni barkamol shaxs sifatida shakllantirish uchun ta'lim jarayonini zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan ta'minlash zarur.

Adabiyotlar:

1. N.N. Azizxo'jayeva. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. T. Nizomiy nomidagi TDPU. 2006.
2. U.Tolipov, M.Usmanbayeva. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. T. "Fan". 2005.
3. Norov, I., & Uldawlet, D. (2021). Psychological mechanisms that increase the effectiveness of the educational process.
4. Norov, I. (2020). New Technologies in the Education System of the New Century. International Journal of Academic and Applied Research (IJAAAR).
5. Научно-методические основы разработки и внедрения современных образовательных технологий в систему профессиональной подготовки педагогических кадров : учеб.-метод. пособие / П. Д. Кухарчик [и др.]; под общ. ред. А. В. Торховой. —Минск : БГПУ, 2006. — 105 с.
6. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб.пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е.С. Полат [и др.]; под ред. Е.С. Полат. – Минск: Издательский центр «Академия», 2001. – 272 с.
7. Технологии и методы обучения слушателей в системе последиplomного образования: учеб.-метод. пособие / А.И. Андарало [и др.]; под ред. В.В. Чечета. – Минск: БГПУ, 2006.

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash asosida darslarni tashkil qilish samaradorligi, ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali erishilayotgan

natijalar, xorijiy davlatlarda muvaffaqiyatli qo'llanilayotgan pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayoniga olib kirish zarurati, o'quv faoliyatida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda olib borish tajribasi, talabalarning qiziqishini oshirish masalalari muhokama qilingan. Ta'lim jarayonida mavzuni ifodalay oladigan maxsus muammoli topshiriqlarni berish zarurati masalasi tahlil qilingan.

РЕЗЮМЕ

В данной статье рассмотрена эффективность организации занятий на основе использования современных педагогических технологий, результаты, достигаемые при использовании современных педагогических технологий в образовательном процессе, необходимость внедрения в учебный процесс педагогических технологий, успешно применяемых в зарубежных странах, современные педагогические методы в образовательной деятельности, обсуждался опыт использования технологий, вопросы повышения интереса учащихся. В ходе обучения проанализирован вопрос о необходимости давать специальные проблемные задания, способные репрезентировать тему.

SUMMARY

in this article, the effectiveness of organizing classes based on the use of modern pedagogical technologies, the results achieved by using modern pedagogical technologies in the educational process, the need to introduce pedagogical technologies that are successfully used in foreign countries into the educational process, modern pedagogical methods in educational activities the experience of using technologies, the issues of increasing students' interest were discussed. In the course of education, the issue of the need to give special problem tasks that can represent the topic has been analyzed.